

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 12 maja 2022 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych –
Zabezpieczenie i konfiskata narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści
pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej – Dyrektywa 2014/42/UE – Artykuł 4 –
Konfiskata – Artykuł 7 – Zabezpieczenie – Artykuł 8 – Gwarancje proceduralne –
Zabezpieczenie i konfiskata mienia należącego do osoby niebiorącej udziału w postępowaniu
karnym – Uregulowanie krajowe nieprzewidujące środka zaskarżenia przysługującego osobom
trzecim w trakcie postępowania sądowego i niezezwalające na ewentualny zwrot tego mienia
przed zakończeniem postępowania karnego

W sprawie C-505/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie
prejudycjalnym, złożony przez Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny,
Bułgaria) postanowieniem z dnia 8 października 2020 r., które wpłynęło do Trybunału tego
samego dnia, w postępowaniu zainicjowanym przez

RR,

JG,

przy udziale:

Spetsializirana prokuratura,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: N. Jääskinen, prezes izby, M. Safjan (sprawozdawca) i M. Gavalec, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Komisji Europejskiej – M. Wasmeier i I. Zaloguin, w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: bułgarski.

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii, wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 1 w związku z art. 2 pkt 3 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej (Dz.U. 2014, L 127, s. 39), art. 8 tej dyrektywy, a także art. 17 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą”).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach postępowania karnego, w którym RR i JG, jako osoby niebiorące udziału w tym postępowaniu, wystąpili do sądu odsyłającego o zwrot ich rzeczy zajętych na etapie postępowania przygotowawczego w tym postępowaniu.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Motywy 15, 31, 33, 34 i 38 dyrektywy 2014/42 stanowią:

„(15) Należy wprowadzić możliwość konfiskowania narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa lub mienia, którego wartość odpowiada wartości takich narzędzi lub korzyści, pod warunkiem że w odniesieniu do danego przestępstwa wydany zostanie prawomocny wyrok skazujący. Taki prawomocny wyrok skazujący może również zostać wydany w wyniku postępowania zaocznego. Jeżeli konfiskata nie jest możliwa na podstawie prawomocnego wyroku skazującego, w określonych okolicznościach powinno nadal być możliwe skonfiskowanie narzędzi i korzyści, przynajmniej w przypadku choroby lub ucieczki podejrzanego lub oskarżonego. Jednakże w odniesieniu do przypadków choroby oraz ucieczki możliwość przeprowadzenia w państwach członkowskich postępowania zaocznego byłaby wystarczająca dla spełnienia tego obowiązku. W przypadku ucieczki podejrzanego lub oskarżonego państwa członkowskie powinny podjąć wszelkie uzasadnione działania i mogą wprowadzić obowiązek wezwania danej osoby w związku z postępowaniem w sprawie konfiskaty lub obowiązek powiadomienia jej o takim postępowaniu.
- [...]
- (31) Mając na uwadze ograniczenie prawa własności wynikające z nakazów zabezpieczenia, takie tymczasowe środki należy utrzymywać nie dłużej niż jest to konieczne do zapewnienia dostępności mienia na wypadek ewentualnej późniejszej konfiskaty. Może to wymagać kontroli sądowej, która powinna zagwarantować, że cel tych środków, jakim jest zapobieżenie wyzbywaniu się mienia, nadal pozostaje aktualny.

[...]

(33) Niniejsza dyrektywa wywiera znaczący wpływ na prawa przysługujące nie tylko podejrzanym lub oskarżonym, lecz także osobom trzecim nieobjętym postępowaniem karnym. W związku z tym, aby zagwarantować przestrzeganie praw podstawowych tych osób podczas wykonywania niniejszej dyrektywy, konieczne jest ustanowienie szczególnych środków zabezpieczających oraz środków zaskarżenia. Obejmują one prawo do bycia wysłuchanym przysługujące osobom trzecim, które twierdzą, że są właścicielem danego mienia lub że przysługują im inne prawa rzeczowe (»ius in re«), takie jak prawo użytkowania. Po wykonaniu nakazu zabezpieczenia należy o jego wydaniu możliwie jak najszybciej powiadomić osobę, której nakaz ten dotyczy. Właściwe organy mogą jednak opóźnić powiadomienie osoby, której dotyczy nakaz zabezpieczenia, o takim nakazie, jeśli wymaga tego interes prowadzonego dochodzenia.

(34) Celem powiadomienia o nakazie zabezpieczenia mienia jest, między innymi, umożliwienie zaskarżenia go. W powiadomieniu o takim nakazie należy zatem wskazać, przynajmniej pokrótce, podstawę lub podstawy jego wydania, przy czym wskazanie takie może być bardzo zwięzłe.

[...]

(38) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w [Karcie] i w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności [podpisanej w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r.] (zwaną dalej »[EKPC]«), zgodnie z wykładnią zawartą w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Niniejsza dyrektywa powinna być wykonywana zgodnie z tymi prawami i zasadami. Niniejsza dyrektywa nie powinna naruszać przepisów prawa krajowego odnoszących się do pomocy prawnej i nie nakłada żadnych obowiązków na istniejące w państwach członkowskich systemy pomocy prawnej, które należy stosować zgodnie z kartą i [EKPC]”.

4 Artykuł 1 tej dyrektywy, zatytułowany „Przedmiot”, stanowi w ust. 1:

„Niniejsza dyrektywa określa minimalne zasady dotyczące zabezpieczania mienia w celu ewentualnej późniejszej konfiskaty oraz zasady dotyczące konfiskaty mienia w sprawach karnych”.

5 Artykuł 2 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Na użytek niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[...]

3) »narzędzia« oznaczają każde mienie użyte lub które ma zostać użyte w jakikolwiek sposób, w całości lub w części, do popełnienia przestępstwa lub przestępstw;

4) »konfiskata« oznacza ostateczne pozbawienie mienia orzeczone przez sąd w związku z przestępstwem;

5) »zabezpieczenie« oznacza tymczasowy zakaz przekazywania, niszczenia, przetwarzania, przemieszczania mienia lub rozporządzania nim lub tymczasowe przejęcie pieczy lub kontroli nad mieniem;

[...]”.

6 Artykuł 3 tej dyrektywy, zatytułowany „Zakres stosowania”, ma następujące brzmienie:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się do przestępstw objętych następującymi aktami prawnymi:

[...]

g) decyzja ramowa Rady 2004/757/WSiSW z dnia 25 października 2004 r. ustanawiająca minimalne przepisy określające znamiona przestępstw i kar w dziedzinie nielegalnego handlu narkotykami [Dz.U. 2004, L 335, s. 8];

h) decyzja ramowa Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej [(Dz.U. 2008, L 300, s. 42)];

[...]”.

7 Artykuł 4 dyrektywy 2014/42, zatytułowany „Konfiskata”, stanowi w ust. 1:

„Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu umożliwienia konfiskaty, w całości lub w części, narzędzi i korzyści lub mienia, którego wartość odpowiada takim narzędziom lub korzyściom, w przypadku wydania prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo, przy czym może być to również wyrok wydany w wyniku postępowania zaocznego”.

8 Zgodnie z art. 5 ust. 1 tej dyrektywy „[p]aństwa członkowskie przyjmują niezbędne środki w celu umożliwienia konfiskaty, w całości lub w części, mienia należącego do osoby skazanej za popełnienie przestępstwa, które może być źródłem – w sposób bezpośredni lub pośredni – korzyści majątkowych, w przypadku gdy sąd na podstawie okoliczności sprawy, w tym konkretnych faktów i dostępnych dowodów, takich jak nieproporcjonalna do legalnego dochodu skazanego wartość jego mienia, jest przekonany, że przedmiotowe mienie pochodzi z działalności przestępczej”.

9 Artykuł 6 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Konfiskata w stosunku do osób trzecich”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu umożliwienia konfiskaty korzyści lub innego mienia, którego wartość odpowiada korzyściom, jeżeli takie korzyści lub inne mienie podejrzany lub oskarżony przekazał, bezpośrednio lub pośrednio, osobom trzecim lub jeżeli osoby trzecie nabyły je od podejrzanego lub oskarżonego, przynajmniej w przypadkach, gdy te osoby trzecie wiedziały lub powinny były wiedzieć – na podstawie konkretnych faktów i okoliczności, takich jak przekazanie lub nabycie nieodpłatne lub za kwotę znacznie niższą niż wartość rynkowa danego mienia – że celem przekazania lub nabycia było uniknięcie konfiskaty.

2. Ustęp 1 nie narusza praw osób trzecich działających w dobrej wierze”.

10 Artykuł 7 tej dyrektywy, zatytułowany „Zabezpieczenie”, stanowi:

„1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu umożliwienia zabezpieczenia mienia w celu ewentualnej późniejszej konfiskaty. Środki takie, o których zastosowaniu decyduje właściwy organ, obejmują pilne działanie, które w razie konieczności należy podjąć w celu zabezpieczenia mienia.

2. Mienie będące w posiadaniu osoby trzeciej, o którym mowa w art. 6, może podlegać środkom zabezpieczającym do celów ewentualnej późniejszej konfiskaty”.

11 Artykuł 8 dyrektywy 2014/42, zatytułowany „Środki zabezpieczające”, ma następujące brzmienie:

„1. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia osobom, w odniesieniu do których stosuje się środki przewidziane w niniejszej dyrektywie, prawa do wniesienia skutecznego środka zaskarżenia oraz do rzetelnego procesu sądowego w celu umożliwienia im korzystania z przysługujących im praw.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by jak najszybciej po wykonaniu nakazu zabezpieczenia powiadomić o nim osobę, której nakaz ten dotyczy. W powiadomieniu należy uzasadnić, przynajmniej pokrótce, wydanie takiego nakazu. Jeżeli jest to konieczne dla właściwego przebiegu postępowania karnego, właściwe organy mogą opóźnić powiadomienie o nakazie zabezpieczenia mienia osoby, której nakaz ten dotyczy.

3. Nakaz zabezpieczenia mienia obowiązuje tylko przez okres konieczny do zabezpieczenia mienia ze względu na możliwość późniejszej konfiskaty.

4. Państwa członkowskie zapewniają osobie, której mienia dotyczy nakaz zabezpieczenia, skuteczną możliwość zaskarżenia go przed sądem zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie krajowym. Procedury takie mogą przewidywać, że w przypadku gdy wstępny nakaz zabezpieczenia mienia został wydany przez właściwy organ inny niż organ sądowy, nakaz taki musi najpierw zostać przedłożony organowi sądowemu w celu jego zatwierdzenia lub kontroli, zanim będzie mógł zostać zaskarżony przed sądem.

5. Zabezpieczone mienie, które nie ulega późniejszej konfiskacie, jest niezwłocznie zwracane. Warunki lub zasady proceduralne regulujące zwrot takiego mienia określone są przez prawo krajowe.

6. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by każdy nakaz konfiskaty zawierał uzasadnienie oraz by o takim nakazie powiadamiać osobę, której on dotyczy. Państwa członkowskie zapewniają osobie, w odniesieniu do której nakazano konfiskatę, możliwość zaskarżenia nakazu konfiskaty przed sądem.

[...]

9. Osoby trzecie mają prawo wystąpić z roszczeniami wynikającymi z przysługującego im prawa własności lub innych praw rzeczowych, w tym również w przypadkach, o których mowa w art. 6.

[...]”.

Prawo bułgarskie

Kodeks karny

12 Artykuł 53 Nakazatelen kodeks (kodeksu karnego) stanowi:

„1. Niezależnie od odpowiedzialności karnej konfiskacie na rzecz państwa podlegają:

- a) mienie, które należy do winnego i było przeznaczone lub służyło do popełnienia umyślnego przestępstwa; gdy mienia tego brak lub zostało przeniesione na inną osobę, zasądza się jego równowartość;
- b) mienie, które należy do winnego i stanowiło przedmiot umyślnego przestępstwa – w wypadkach wyraźnie przewidzianych w szczególnej części tego kodeksu.

2. Konfiskacie na rzecz państwa podlegają również:

- a) mienie, które stanowiło przedmiot lub narzędzie służące do popełnienia przestępstwa i którego posiadanie jest zabronione; oraz
- b) bezpośrednie i pośrednie korzyści uzyskane z przestępstwa, jeśli nie podlegają zwrotowi lub przywróceniu; gdy korzyści te usunięto lub przeniesiono na inną osobę, zasądza się ich równowartość.

3. W rozumieniu ust. 2 lit. b):

- 1) »bezpośrednią korzyścią« jest wszelka korzyść majątkowa będąca bezpośrednim skutkiem przestępstwa;
- 2) »pośrednią korzyścią« jest wszelka korzyść majątkowa wynikająca z rozporządzenia bezpośrednią korzyścią, a także wszelkie mienie otrzymane w następstwie dalszego pełnego lub częściowego przekształcenia bezpośredniej korzyści, w tym gdy uległa przemieszaniu z mieniem nabytym ze źródeł zgodnych z prawem; konfiskacie podlega mienie do wartości włączonej bezpośredniej korzyści wraz z dalszymi zwiększeniami wartości mienia, jeśli są one bezpośrednio związane z rozporządzeniem lub przekształceniem bezpośredniej korzyści i włączeniem bezpośredniej korzyści do mienia”.

Kodeks postępowania karnego

13 Artykuł 111 Nakazatelno-protsesualen kodeks (kodeksu postępowania karnego), zatytułowany „Zabezpieczenie dowodów rzeczowych”, stanowi:

„1. Dowody rzeczowe podlegają zabezpieczeniu do czasu zakończenia postępowania karnego.

2. Przedmioty zajęte w celu uzyskania dowodów rzeczowych mogą zostać zwrócone podmiotom uprawnionym, którym je skonfiskowano, za zgodą prokuratora przed zakończeniem postępowania karnego, tylko jeśli nie utrudni to ustalenia prawdy materialnej i jeśli nie są one przedmiotem przestępstw administracyjnych.

3. Prokurator podejmuje decyzję w sprawie wniosków o zwrot w terminie trzech dni. Odmowa prokuratora na podstawie ust. 2 podlega zaskarżeniu przez uprawniony podmiot do właściwego sądu pierwszej instancji. Sąd ten rozpatruje odwołanie w ciągu trzech dni od jego otrzymania na posiedzeniu zamkniętym, a jego orzeczenie jest ostateczne.

4. Przedmioty nietrwałe zajęte jako dowody rzeczowe, które zostały odebrane osobom uprawnionym i nie mogą być im zwrócone, przekazuje się za zgodą prokuratora odpowiednim instytucjom i podmiotom prawnym do wykorzystania zgodnie z ich przeznaczeniem lub sprzedaje się, przy czym dochód ze sprzedaży deponuje się w banku komercyjnym, jako źródło dochodów do budżetu krajowego.

5. Środki odurzające, prekursory narkotyków i rośliny psychotropowe, a także produkty objęte akcyzą mogą być zniszczone przed zakończeniem postępowania karnego na warunkach i w trybie przewidzianym prawem. W takim przypadku tylko zajęte próbki reprezentatywne będą przechowywane do końca postępowania.

[...].”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 14 W dniu 15 stycznia 2019 r. podczas kontroli pojazdu kierowanego przez WE, w którym znajdowała się również RR, jego konkubentka oraz właścicielka pojazdu, stwierdzono obecność środków odurzających. WE i RR zostali postawieni w stan oskarżenia, ale stwierdziwszy, po przeprowadzeniu dochodzenia, że RR nie wiedziała o obecności środków odurzających, prokurator umorzył przeciwko niej postępowanie karne. Jednak pojazd, który – jak wykazało śledztwo – był stale do dyspozycji WE, pozostał zajęty jako dowód rzeczowy w postępowaniu przeciwko WE, zgodnie z art. 111 kodeksu postępowania karnego.
- 15 W dniu 7 sierpnia 2019 r., w ramach postępowania karnego wszczętego przeciwko zorganizowanej grupie przestępczej ze względu na wprowadzanie do obrotu środków odurzających, w miejscu zamieszkania JG przeprowadzono przeszukanie, podczas którego zajęto dwa telefony komórkowe i pewną kwotę pieniężną. JG nie został jednak postawiony w stan oskarżenia, ponieważ prokurator uznał, że nie był on zamieszany w popełnienie przestępstwa. Dwa telefony komórkowe i kwota pieniężna pozostały zajęte jako dowody rzeczowe, zgodnie z art. 111 kodeksu postępowania karnego, w postępowaniu wszczętym przeciwko członkom zorganizowanej grupy przestępczej.
- 16 RR i JG wystąpili do Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowanego sądu karnego, Bułgaria), sądu odsyłającego, z wnioskiem o zwrot ich odnośnych rzeczy.
- 17 Zdaniem tego sądu, o ile uregulowanie krajowe przewiduje możliwość wystąpienia przez osobę trzecią, na etapie postępowania przygotowawczego w postępowaniu karnym, z wnioskiem o zwrot zajętego mienia, o tyle uregulowanie to nie zezwala na wystąpienie z wnioskiem o taki zwrot na etapie sądowym tego postępowania, który może trwać kilka lat.
- 18 Wspomniany sąd dodaje, że art. 53 kodeksu karnego nie zezwala na konfiskatę mienia osoby trzeciej działającej w dobrej wierze w sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym, w związku z czym rzeczy zajęte w postępowaniu głównym muszą zostać zwrócone ich właścicielom po zakończeniu etapu sądowego.

- 19 Sąd ten zastanawia się zatem nad zgodnością tego uregulowania z dyrektywą 2014/42 rozpatrywaną w świetle art. 17 karty.
- 20 W tych okolicznościach Spetsializiran nakazatelen sad (wyspecjalizowany sąd karny) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:
- „1) Czy art. 8 dyrektywy [2014/42] dopuszcza prawo krajowe, zgodnie z którym po zabezpieczeniu mienia – zajętego jako ewentualne narzędzie przestępstwa lub korzyść z przestępstwa – osoba, której dotyczy nakaz zabezpieczenia mienia, na sądowym etapie procesu nie ma prawa zwrócić się do sądu z wnioskiem o zwrot tego mienia[?]
- 2) Czy prawo krajowe, zgodnie z którym konfiskata »narzędzia służącego do popełnienia przestępstwa« nie jest dopuszczalna w stosunku do rzeczy będącej własnością osoby trzeciej – która nie uczestniczyła w działalności przestępczej, lecz udostępniła tę rzecz do trwałego używania przez oskarżonego w taki sposób, że w ramach ich wewnętrznych relacji to właśnie oskarżony wykonuje prawo własności – jest zgodne z art. 4 ust. 1 w związku z art. 2 [pkt] 3 dyrektywy 2014/42 i art. 17 [karty] [?]
- 3) Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej, czy art. 8 ust. 6 zdanie drugie i art. 8 ust. 7 dyrektywy 2014/42 nakłada obowiązek dokonania takiej wykładni prawa krajowego, zgodnie z którą tej osobie trzeciej – której mienie zostało zabezpieczone i może być skonfiskowane jako narzędzie służące do popełnienia przestępstwa – umożliwia się uczestniczenie w postępowaniu, które może zakończyć się konfiskatą, i zaskarżenie orzeczenia dotyczącego takiej konfiskaty przed sądem[?]”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

- 21 Poprzez pytanie pierwsze sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 8 ust. 1 dyrektywy 2014/42 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym w przypadku mienia – zajętego jako ewentualne narzędzie przestępstwa lub korzyść z przestępstwa – właściciel tego mienia, będący osobą trzecią działającą w dobrej wierze, nie ma, na sądowym etapie postępowania karnego, prawa zwrócić się do właściwego sądu z wnioskiem o zwrot tego mienia.
- 22 Tytułem wstępu należy zauważyć, że przestępstwa związane z przestępczością zorganizowaną i handlem narkotykami, takie jak rozpatrywane w sprawie w postępowaniu głównym, są objęte przedmiotowym zakresem stosowania dyrektywy 2014/42.
- 23 Zgodnie bowiem z jej art. 3 lit. g) i h) dyrektywę tę stosuje się do przestępstw objętych decyzjami ramowymi 2004/757 i 2008/841, które dotyczą, odpowiednio, przestępstw z dziedziny nielegalnego handlu narkotykami i zwalczania przestępczości zorganizowanej.
- 24 Artykuł 8 rzeczonyj dyrektywy, zatytułowany „Środki zabezpieczające” zobowiązuje w ust. 1 państwa członkowskie do zapewnienia osobom, w odniesieniu do których stosuje się środki przewidziane we wspomnianej dyrektywie, prawa do wniesienia skutecznego środka zaskarżenia oraz do rzetelnego procesu sądowego w celu umożliwienia tym osobom korzystania z przysługujących im praw. Przepis ten potwierdza zatem, w dziedzinie objętej tą dyrektywą,

prawa podstawowe określone w art. 47 karty, który stanowi między innymi, że każdy, kogo prawa i wolności zagwarantowane przez prawo Unii zostały naruszone, ma prawo do skutecznego środka prawnego przed sądem, zgodnie z warunkami przewidzianymi w tym artykule, a w szczególności do sprawiedliwego rozpatrzenia jego sprawy (zob. podobnie wyrok z dnia 21 października 2021 r., Okrężna prokuratura – Varna, C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864, pkt 75).

- 25 W pierwszej kolejności środki przewidziane w dyrektywie 2014/42 dotyczą zwłaszcza zabezpieczenia mienia, które jest zdefiniowane w art. 2 pkt 5 tej dyrektywy jako oznaczające „tymczasowy zakaz przekazywania, niszczenia, przetwarzania, przemieszczania mienia lub rozporządzania nim lub tymczasowe przejęcie pieczy lub kontroli nad mieniem”.
- 26 W tym wypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że mienie będące przedmiotem postępowania głównego pozostaje w pieczy organów biorących udział w ściganiu na gruncie prawa karnego. Zatem, jak zauważył sąd odsyłający, należy uznać, że rozpatrywane w postępowaniu głównym zajęcie stanowi „zabezpieczenie” w rozumieniu tego przepisu.
- 27 W drugiej kolejności w odniesieniu do sytuacji, w których dyrektywa 2014/42 zezwala na dokonanie zabezpieczenia mienia, art. 7 tej dyrektywy stanowi, że państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu umożliwienia zabezpieczenia mienia w celu ewentualnej późniejszej konfiskaty.
- 28 W tym kontekście należy zbadać, czy mienie będące przedmiotem postępowania głównego zostało zabezpieczone w celu jego ewentualnej późniejszej konfiskaty w rozumieniu tego art. 7.
- 29 W tym względzie z postanowienia odsyłającego wynika, że w czasie, gdy mienie będące przedmiotem postępowania głównego zostało zabezpieczone, istniała możliwość późniejszej konfiskaty tego mienia.
- 30 Jeśli chodzi bowiem o RR, to z postanowienia odsyłającego wynika, że początkowo została ona oskarżona o przestępstwo handlu środkami odurzającymi, a dopiero później prokurator wykluczył jej udział w tym przestępstwie, tak że zainteresowana została zakwalifikowana jako osoba trzecia działająca w dobrej wierze, co zdaniem sądu odsyłającego uniemożliwiło konfiskatę jej mienia na podstawie uregulowania bułgarskiego.
- 31 W odniesieniu do JG, z tego samego postanowienia odsyłającego wynika, że jego udział w przedmiotowej działalności przestępczej został wykluczony dopiero po zbadaniu dwóch zajętych telefonów komórkowych, w związku z czym telefony te oraz kwota pieniężna zostały zabezpieczone w celu ich ewentualnej późniejszej konfiskaty.
- 32 A zatem w zakresie, w jakim mienie RR i JG mogło w momencie zabezpieczenia podlegać późniejszej konfiskacie zgodnie z prawem bułgarskim, należy uznać, że sytuacja tych dwóch osób wchodzi w zakres stosowania art. 7 dyrektywy 2014/42. W konsekwencji są one osobami, w odniesieniu do których stosuje się środek przewidziany w tej dyrektywie w rozumieniu art. 8 ust. 1 tej dyrektywy.
- 33 Co się tyczy, w trzeciej kolejności, okoliczności, że właściciel zabezpieczonego mienia nie ma, na sądowym etapie postępowania karnego, prawa zwrócić się do sądu z wnioskiem o zwrot rzeczzonego mienia, to należy przypomnieć, że art. 8 ust. 1 dyrektywy 2014/42 zobowiązuje

państwa członkowskie do zapewnienia prawa do wniesienia skutecznego środka zaskarżenia oraz do rzetelnego procesu sądowego, tak aby umożliwić zainteresowanym osobom korzystanie z przysługujących im praw.

- 34 W tym względzie, z uwagi na ogólny charakter brzmienia tego przepisu, osobami, którym państwa członkowskie powinny zapewnić skuteczne środki prawne i sprawiedliwy proces, są nie tylko osoby skazane za popełnienie przestępstwa, lecz także osoby trzecie, których mienia dotyczy nakaz zabezpieczenia (zob. analogicznie wyrok z dnia 21 października 2021 r., Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 35 Taki sposób wykładni wynika również z motywu 33 dyrektywy 2014/42, który stanowi w istocie, że dyrektywa ta wywiera znaczący wpływ na prawa przysługujące nie tylko podejrzanym lub oskarżonym, lecz także osobom trzecim nieobjętym postępowaniem karnym, twierdzącym jednocześnie, że są właścicielami danego mienia. Aby zagwarantować przestrzeganie praw podstawowych tych osób podczas wykonywania wspomnianej dyrektywy, konieczne jest zatem, zgodnie z tym motywem, ustanowienie szczególnych środków zabezpieczających oraz środków zaskarżenia (wyrok z dnia 21 października 2021 r., Okrazhna prokuratura – Varna, C-845/19 i C-863/19, EU:C:2021:864, pkt 77).
- 36 Ponadto art. 8 dyrektywy 2014/42 należy odczytywać w świetle jej motywu 31, zgodnie z którym, mając na uwadze ograniczenie prawa własności wynikające z nakazów zabezpieczenia, takie tymczasowe środki należy utrzymywać nie dłużej niż jest to konieczne do zapewnienia dostępności mienia na wypadek ewentualnej późniejszej konfiskaty, z czego wynika, że może to wymagać od danego sądu przeprowadzenia kontroli, czy cel nakazu zabezpieczenia pozostaje nadal aktualny.
- 37 Tego rodzaju podejście zakłada, że działający w dobrej wierze właściciel zabezpieczonego mienia może również w trakcie postępowania sądowego wnieść o zbadanie przez właściwy sąd, czy przesłanki wymagane dla zastosowania zabezpieczenia mienia pozostają nadal spełnione. W konsekwencji uregulowanie krajowe, które nie przewiduje takiej możliwości, jest sprzeczne z art. 8 ust. 1 dyrektywy 2014/42.
- 38 W świetle powyższego odpowiedź na pytanie pierwsze winna brzmieć: art. 8 ust. 1 dyrektywy 2014/42 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym w przypadku mienia – zajętego jako ewentualne narzędzie przestępstwa lub korzyść z przestępstwa – właściciel tego mienia, będący osobą trzecią działającą w dobrej wierze, nie ma, na sądowym etapie postępowania karnego, prawa zwrócić się do właściwego sądu z wnioskiem o zwrot tego mienia.

W przedmiocie pytania drugiego

- 39 Poprzez pytanie drugie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które wyklucza konfiskatę rzeczy należącej do osoby trzeciej i służącej jako narzędzie do popełnienia przestępstwa, w tym w sytuacji gdy rzecz ta została oddana przez tę osobę trzecią do stałej dyspozycji oskarżonego.

- 40 Tytułem wstępu należy zaznaczyć, że Komisja Europejska podnosi, iż pytanie to jest niedopuszczalne, ze względu na to, iż nie ma ono żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu, ponieważ z postanowienia odsyłającego wynika, że konfiskaty nie można, w każdym razie, przeprowadzić w postępowaniu głównym. Skonfiskowanie instrumentu będącego przedmiotem postępowania głównego jest bowiem sprzeczne z uregulowaniem krajowym, tak że prokuratura nie była już skłonna ani nie rozważała już możliwości jego późniejszej konfiskaty.
- 41 W tym względzie należy przypomnieć, że wyłącznie do sądów krajowych, przed którymi toczy się spór i które wobec tego muszą przyjąć na siebie odpowiedzialność za mające zapasć orzeczenie, należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności każdej sprawy, zarówno niezbędnego charakteru orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i znaczenia dla sprawy pytań skierowanych do Trybunału. W konsekwencji, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni przepisu prawa Unii, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (wyrok z dnia 13 listopada 2018 r., Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 42 Z utrwalonego orzecznictwa wynika bowiem, że pytania dotyczące wykładni prawa Unii, z którymi zwrócił się sąd krajowy w ramach stanu faktycznego i prawnego, za którego ustalenie jest on odpowiedzialny i którego prawidłowość nie podlega ocenie przez Trybunał, korzystają z domniemania pozostawania w związku ze sprawą. Odmowa wydania przez Trybunał rozstrzygnięcia w przedmiocie postawionego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy oczywiste jest, że wykładnia przepisu prawa Unii, o którą się zwrócono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu w postępowaniu głównym, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, które są niezbędne do udzielenia przydatnej odpowiedzi na przedstawione mu pytania (wyrok z dnia 13 listopada 2018 r., Levola Hengelo, C-310/17, EU:C:2018:899, pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 43 W niniejszym wypadku z postanowienia odsyłającego wynika, że uregulowanie krajowe nie zezwala na konfiskatę mienia osób trzecich działających w dobrej wierze w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym. Sąd odsyłający zaś dąży w szczególności do ustalenia, czy na podstawie dyrektywy 2014/42 konfiskata taka jest w tej sytuacji wymagana. Nie jest zatem oczywiste, że pytanie drugie nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem sporu, w związku z czym pytanie to jest dopuszczalne.
- 44 Co do istoty sprawy należy przypomnieć, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42 przewiduje konfiskatę, między innymi, „narzędzi” w rozumieniu art. 2 pkt 3 tej dyrektywy, w przypadku wydania prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo.
- 45 Jednakże, chociaż przepis ten wyraźnie odnosi się do narzędzi i prawomocnego wyroku skazującego za przestępstwo, jego brzmienie nie uściśla, czy narzędzie będące przedmiotem konfiskaty musi koniecznie należeć do osoby skazanej.
- 46 Do celów dokonywania wykładni przepisu prawa Unii Trybunał powinien, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, wziąć pod uwagę nie tylko jego brzmienie, ale także kontekst, w jaki się on wpisuje (zob. podobnie wyrok z dnia 24 marca 2021 r., MCP, C-603/20 PPU, EU:C:2021:231, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 47 W niniejszym wypadku, jeśli chodzi o kontekst, w jaki wpisuje się art. 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42, należy zauważyć, że art. 5 tej dyrektywy, odnoszący się do „konfiskaty rozszerzonej”, stanowi w ust. 1, że taka konfiskata może dotyczyć jedynie „mienia należącego do osoby skazanej za popełnienie przestępstwa”, w związku z czym mienie osób trzecich jest wyłączone z zakresu stosowania tego artykułu.
- 48 Co się tyczy art. 6 dyrektywy, to chociaż wyraźnie odnosi się on, jak potwierdza jego tytuł, do „konfiskat[y] w stosunku do [mienia] osób trzecich”, artykuł ten dotyczy jedynie „korzyści”, a nie „narzędzi”, tak że w żadnym wypadku nie może służyć za podstawę do konfiskaty narzędzia w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym.
- 49 Jeśli chodzi o motyw 15 dyrektywy 2014/42, w świetle którego należy odczytywać art. 4 tej dyrektywy, to ustanawia on obowiązek informowania podejrzanych i oskarżonych o procedurze konfiskaty, nie czyniąc żadnej wzmianki o osobach trzecich.
- 50 Z tych poszczególnych przepisów wynika, że ponieważ konfiskata mienia należącego do osób trzecich jest przewidziana tylko w sytuacjach, o których mowa w art. 6 dyrektywy 2014/42, konfiskata mienia przewidziana w art. 4 ust. 1 tej dyrektywy może dotyczyć wyłącznie mienia osób podejrzanych i oskarżonych.
- 51 Powołana przez sąd odsyłający okoliczność, że rzecz była stale używana przez osobę oskarżoną, nie umożliwia konfiskaty tej rzeczy, w sytuacji gdy rzecz ta należy do osoby trzeciej działającej w dobrej wierze, na podstawie art. 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42.
- 52 W każdym razie skoro uregulowanie krajowe nie zezwala na konfiskatę mienia osób trzecich działających w dobrej wierze w sytuacji takiej jak w postępowaniu głównym, z utrwalonego orzecznictwa Trybunału wynika, że dyrektywa nie może sama z siebie nakładać obowiązków na jednostkę, wobec czego nie można powoływać się na nią wobec jednostki w postępowaniu przed sądem krajowym (wyrok z dnia 24 czerwca 2019 r., Popławski, C-573/17, EU:C:2019:530, pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 53 W świetle powyższego odpowiedź na pytanie drugie winna brzmieć: art. 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które wyklucza konfiskatę rzeczy należącej do osoby trzeciej działającej w dobrej wierze i służącej jako narzędzie do popełnienia przestępstwa, w tym w sytuacji gdy rzecz ta została oddana przez tę osobę trzecią do stałej dyspozycji oskarżonego.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 54 W związku z odpowiedzią udzieloną na pytanie drugie nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na pytanie trzecie.

W przedmiocie kosztów

- 55 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 8 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/42/UE z dnia 3 kwietnia 2014 r. w sprawie zabezpieczenia i konfiskaty narzędzi służących do popełnienia przestępstwa i korzyści pochodzących z przestępstwa w Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, zgodnie z którym w przypadku mienia – zajętego jako ewentualne narzędzie przestępstwa lub korzyść z przestępstwa – właściciel tego mienia, będący osobą trzecią działającą w dobrej wierze, nie ma, na sądowym etapie postępowania karnego, prawa zwrócić się do właściwego sądu z wnioskiem o zwrot tego mienia.
- 2) Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy 2014/42 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które wyklucza konfiskatę rzeczy należącej do osoby trzeciej działającej w dobrej wierze i służącej jako narzędzie do popełnienia przestępstwa, w tym w sytuacji gdy rzecz ta została oddana przez tę osobę trzecią do stałej dyspozycji oskarżonego.

Podpisy